

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orationes P. Josephi Ignatii Chiaberge, Societatis Jesu

Chiaberge, Giuseppe I.

Augustae Vind. & Oeniponti, 1752

Ludovici XIV. Regis Christianissimi Oratio Funebris, Habita Romæ in
Lateranensi Basilica Anno MDCCXVI. Fuit Magnus secundùm nomen suum.
Eccl. 48

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68656)

LUDOVICI XIV.

REGIS CHRISTIANISSIMI

ORATIO FUNEBRIS,

Habita Romæ in Lateranensi Basilica

ANNO MDCCXVI.

Fuit Magnus secundum nomen suum. Eccl. 48

Q Uem extinctum lugetis EMINENTISSIMI EC-
 CLESIAE PRINCIPES, PRÆSULES ILLUSTRIS-
 SIMI, AC REVERENDISSIMI DOMINI, Cui
 religiosè aded, ac splendidè, ut Vos atque Illum deest,
 justa persolvitis, Cui magnificum hoc erexistis doloris, ob-
 sequii, & grati animi Monumentum, Eum Ipsum immortali
 fletu luget Gallia, luget Religio, luget Orbis terrarum uni-
 versus: Gallia, quòd Regem Magnum amiserit; Religio,
 quòd Magnum Vindicem; Orbis terrarum, quòd Magnum
 Heroem: LUDOVICUM videlicet Quartum decimum,
 Christianissimum Regem, cognomento MAGNUM, & un-
 decumque Magnum, secundum Nomen suum. Æquavit
 enimvero undequaque amplitudinem, Majestatemque No-
 minis LUDOVICUS, Animo, Imperio, Religione: Ani-
 mo prosperis æquè, ac adversis infracto; Imperio, per o-
 mnia Pacis, Bellique ornamenta diutissimè gesto; Religio-
 ne, ab erroribus, ac vitiis acerrimè defensâ, & magnis im-
 pensis, & curis studiosissimè propagatâ. En vobis, Au-
 ditores, tria veluti Simulacra, quæ totum spirant LUDO-
 VICUM MAGNUM; MAGNUM, inquam, HEROEM,
 RE-

PROPO-
 SITIO.
 ac
 DIVISIO.

REGEM, VINDICEM RELIGIONIS. Tria hæc ubi summam perstrinxerim, peroravero.

AC primò quidem, Magnus ille procul dubio censendus est Heros, & illustri hoc Titulo, assensu omnium, & prædicatione decorandus; qui utramque Fortunam, velut è loco editiore despiciat; utràque Altior, utràque Major: qui neque à secunda efferatur, neque frangatur adversa; in altera Moderatus; in altera Fortis; utrimque Magnus. Habetis, Auditores, paucis expressam imaginem LUDOVICI MAGNI; qui in cumulatiflima felicitate, Moderationem: in gravissimis infortuniis, Constantiam HEROË MAXIMO dignam præ Se tulit.

Quis illo felicior, qui diu sterili Thoro, non sine præsentis Numinis Providentia donatus Terris; atque in sinu felicitatis exceptus, incredibili gaudio, jamdudum anxia, atque sollicita Gallorum vota cumulavit? Magni Regis Filius, Regni florentissimi Hæres, iis illico corporis, animique Dotibus instructus apparuit, quæ Regem è Cœlo delapsam, ac divinitus institutum spirarent, atque omnium in se amorem, venerationem, admirationemque converterent. Quinquennis Puer, Rex inauguratus, regia omnia præ Se tulit præter ætatem, cujus accessu eâ felicitate Regnum amplissimum, tam diuturno annorum, gestorumque curriculo administravit; ut non Gallia tantummodo, sed Europa, sed Orbis terrarum, insuetis plausibus, & gratulationibus personaret. Quam multa, quam magna, quam ardua, exterorum etiam beneficio opulorum, Regno suo major LUDOVICUS suscepit, atque ad felicissimum exitum, finemque perduxit? Hinc adeo omnia longè, lateque impleverat. Famâ Magnitudinis suæ; ut ab extremis usque Terrarum plagis, tot venerabundos in Oratoribus suis Reges acciverit, novi Salomonis visendi studio succensos.

Quid

I.
ORATIO-
NIS
PARS.

LUDOVICUS Heros
Magnus in
utraque fortuna.

In prospera
Moderatus.

Resprospera.
LUDOVICI
MAGNI
Felicitas;

In Pace;

In Bello.

Quid Felicitatem bellicam memorem? Quis captas Urbes, Arcésque recenseat? Quis partas Terrâ, Marique Victorias? atque eâ vincendi celeritate; ut Inimicorum Terror, atque Orbis Prodigium diceretur: nec suorum modò, sed exterorum, sed hostium ipsorum consensu, atque suffragio audierit. LUDOVICUS MAGNUS! O verè atque omni ex parte Felix LUDOVICE: Felix illis Natalibus; Felix corporis, Felix animi dotibus; Felix nobilissimò Regnò; Felix opibus; Felix Potentiâ; Felix Virtutibus; Felix Te ipso; Felix tot consiliorum tuorum Administris, quos Sapientiæ Tuæ Alumnos ad omnem solertiam, artémque regnandi formaveras, hòc etiam Sapientes, quòd Te longè sapientissimum mirarentur, ac velut à Te illustrata Sidera, Te Sapientiæ Solem præclarissimum prædicarent, Felix exercitibus; Felix triumphis; Felix tot fortissimis, & rei militatis peritissimis Ducibus, à quibus ipse Ducum præstantissimus habereris; Felix denique amore, cultúque Populorum, Exterorum plausu, ac obsequio, Inimicorum metu, ac reverentiâ Orbis totius admiratione,

In Nepotibus.

ac laudibus! Ecquid est, Auditores, quòd tantæ Felicitati addi possit? Est enimvero: si eam ipsam ad omnem æternitatem propagatam, exaggeratam in posteris videat. Vidit ad felicitatis suæ cumulum LUDOVICUS. Vidit Liberos, ac Nepotes, ad quartam usque seriem Posteritatis exortos, à quibus Pater, Avus, Proavus salutaretur. Quid mortali optabilius contingere, quid Regi cumulatus potest, quàm suam quodammodo immortalitatem in posteris suis intueri, nec præsentis tantummodo, sed futuræ etiam gloriæ incrementa prospicere, & prægustare?

Ejusdem Moderatio.

Jam verò Quem Se LUDOVICUS in tam prosperis rebus exhibuit? Num Ille omni ex parte obsecundantis fortunæ impetu abripi, aut amplioris semper Imperii fastigiò efferri se passus est? Imò verò quò felicior, eò melior, augustiorem

Hu-

Humanitate, ac Moderatione; quàm Dignitate, ac felicitate Se præbuit. Cùm Homine major quodammodo haberetur; hoc magis ex æquo cum hominibus sibi agendum ducebat. Eâ Benignitate cum suis versari gaudebat, ita *Benignitas.* ingenitam, & divinum quid inspirantem temperare Majestatem! ut Rex, & Princeps non nisi Humanitate ipsa, ac Munificentiâ dignosceretur. Patebat omnibus aditus ad Regias *Humanitas.* Aedes: Liberum erat unicuique Regem invisere, alloqui: Liberum erat, & conqueri. Et quamquam nunquam magis iniquum sit, de eo Principe queri, quàm de quo magis licet; incredibili tamen animi moderatione, ac magnitudine procaces interdum querimonias mitissimus Princeps ferebat: Nec ferebat modò, sed comis excipiebat, ac libens: ut omnibus potestatem expostulandi faceret: & causas, quantum humana conditio, quantum fors Regum pateretur, adimeret. Licebat miseris civibus, suas depre- *Charitas.* cari calamitates; gregariis militibus, sua ostentare vulnera: quibus amantissimus Princeps indolere consueverat: & in aliena calamitate, ut ait Quintilianus, sui ipsius miserebatur. Præclarum istud moderati, atque ingentis Animi argumentum: Quod se hominem cogitet, qui hominibus imperat: Sèquæ obnoxium calamitatibus putet, qui obnoxiam sibi Felicitatem intuetur.

Jam felices bellorum eventus, quâ Moderatione excipiebat? Non insolitis, non impotentibus efferi gaudiis: *In felicibus bellorum eventibus.* Gratulationes, triumphos, ac plausus constantissimè detrectare. Nihil sibi gloriæ vertere: partem militibus, partem *Moderatio.* Ducibus, omnia Moderatori Regum, Regnorumque DEO adscribere, Eique accepta referre, & sacris solemnibus celebrare: Adeò ut LUDOVICUS vinceret, & EXERCITUUM DOMINUS triumpharet. Noverat nimirum Vir *Religio. Sapientia.* sapiens rerum humanarum vices. Noverat, fluxam, atque evanidam esse fortunæ assentantis curam, nec mendacibus

L

ejus-

ejusdem illecebris, aut instabili ingenio, fiduciam cordati hominis niti posse. Juvat hic Julii Cæsaris meminisse, qui mediâ hyeme, atque æstuante ventis Mari, exiguæ se committens naviculæ, ut imensum penè tractum aquarum trajiceret: cùm præsentis periculi metu exanimum Nauclerum videret; *Quid times?* inquit, *fortunam Cæsaris vobis.* O vocem tanto Viro indignam! Adeone ignorabat Fortunæ inconstantiam, atque irati Maris indolem, non tam plebejâ naufragiis, quàm regalibus superbientem! Quàm suâ Ipse mergi fortunâ meruerat, quâ tam superbè abutebatur. Atqui LUDOVICUS nunquam fortunæ suæ confisus, quidquam temere aggressus est: Omnia maturè, ac sapienter molienda arbitratur: atque in tam diuturno rerum secundarum cursu, semper sibi incipiendum, semper sibi promendam, faciendamque, qua fruebatur; prosperitatem putavit. Quid, quod penè incredibile sibi imperantis animi documento, suam Ipse novit seriem, atque curriculum Victoriarum, studio Pacis abrumpere.

*Animi
Magnitudo.*

Prodit hoc, LUDOVICE, Magnitudinem tuam, quod tam ingentem Fortunam æquo animo tuleris, nec in superbiam, quæ depressio est animi, cupiditati gloriæ serviliter obsequentis, Te inaniter efferri permiseris: Sed felicitate Tua, licet maximâ, Major Ipse, parem illi moderationem objeceris. Verumtamen unam dumtaxat, eamque minùs præcipuam id prodit Tuæ Magnitudinis laudem. Qui obsequentem, blandientemque fortunam, irretortis penè dixerim, oculis excepisti, quærendum jam superest, num etiam adversantem, ac sævientem invictus, ac serenus exceperis. Magnum est Felicitati moderationem, Majus opponere calamitati Constantiam. Idcirco Supremi Numinis Providentia, lata sæpe tristibus, prospera adversis intexit: ut in hac vicissitudine, & conflictu rerum totus exstares.

Age

Age jam, LUDOVICE, Constantiâ qui valeas, profer. En Tibi Victoriam, quæ Tuis jamdudum addicta vexillis, Tuis oppignorata stipendiis, Tibi mancipata videbatur; En deficientem, rebellantem, ad hostium Castra fugientem intuere. Vidit LUDOVICUS. At quemadmodum vidit? Non secus, ac viderat obsequentem. Eodem vultu nuncia cladum, ac prius Victoriarum excepit; Eadem animi tranquillitate captas Urbes audiebat, qua capere ante consueverat. Inviecto scilicet animo, cum advertâ fortunâ sibi luctandum putavit. Cum præliis victus est, Constantia locô Victoriæ stetit: ac dubii locum fecit; gloriosiorne vicerit, an vinceretur. Macte hac Virtutis gloria, HEROS præstantissime, atque eadem constantiâ perfer, sævius adversantem fortunam, seu potius Providentiam Numinis, Virtutes Tuas exercentem severiùs, gloriosiùs efferentem. Jam propius accedit Calamitas: Regiam obsidet Domum: & quas laureatis hæcenus militibus clades intulerat, jam infert Tuis.

DELPHINUM, Charissimum Filium, Cui regalibus, ac sanctissimis moribus instituendo, tantum Regiæ curæ, ac sollicitudinis impenderas; quem Tuis inhærentem vestigiis, Tuas referentem Virtutes, Tibi, Galliæ, Romæ, ac Cælo meritò gratulararis; quem Successorem tuum, Regnò dignissimum atque Orbis ornamentum formaveras, Amantissime Genitor, imaturâ morte Tibi præreptum vidisti. O dignam vel tuis lacrymis calamitatem! Hoc tamen dolori Tuo solatium esto. En Tibi DELPHINUM alterum, Burgundia Ducem, quem Gallia novam spem Imperii nascentem vocaverat, Filium non imparem Patri, Nepotem non absimilem Tibi, Mentis amplitudine Regno amplissimo parem, & quod caput est, eâ morum integritate, Pietate, ac Sanctitate fulgentem; ut DIVUM alterum LUDOVICUM Galliæ destinet, Ecclesiæ spondeat, Cælo polliceatur. Sed ô

2.
In adversâ
constans.
Res adver-
sa in Bello.
LUDOVICUS
MAGNI
Constantia.

Res adversæ
Domi.
Suorum
Funera.
Delphini
I.

Delphini
II.

Delphini
III.

Ducis Bi-
turicensis.

Adelaidis
Sabaudæ

magni luctûs breve solatium! Hunc ipsum calamitas petit, ac perimit: In ipso Juventutis flore, Galliaë rapit, ac Tibi: & nondum obductam gravissimi, quod acceperas, vulneris cicatricem graviore vulnere cumulat, aggerat funeri funus, dolore dolorem exasperat. DELPHINUM saltem Tertium Britanniaë Ducem, speciosissimum Puerum, qui totum spirat Genitorem, qui Avum ipsum, imò & Augustissimum Proavum oris habitu refert, hunc saltem servate Superi, ne Regiaë, & Regni spem reliquam dolenti Galliaë, & mærenti LUDOVICO mors rapiat. Proh irrita vota! Hunc quoque mors rapuit. Ne huic quidem tenerrimo Flori pepercit: Hanc quoque innocentissimam Victimam crudelitati suæ imolavit. Num tandem fati? Nondumne funereus iste calamitatis Turbo desæviit? Utinam fati! BITURICENSEM DUCEM, quem ad Augustaë Domûs felicitatem natum interpretata est Gallia, Hunc etiam Mors in partem sævissimæ cladis vocavit. Hoc etiam, in Borboniaë Domus Cælo, lucidissimum Sidus extinxit. Quid memorem, quòd in primo illo furentis tempestatis æstu, MARIAM ADELAIDEM Sabaudam, Burgundi Uxorem lectissimam, quam ob eximias, tum Naturæ, tum Virtutis dotes, Tibi comendatam LUDOVICE, uti Filiam charissimam diligebas, ac senectutis Tuæ solatium appellare consueveras, Eam ipsam, ætate florentem, & fœcunditatis suæ fructu nequidquam latantem, vix dato, inter Conjuges, & Filios tot Funerum spatio, uno propemodum ictu, Mors cæca, Mors impacata peremerat? O deplorandam in sæcula Funerum seriem! At qui Tuus doloris sensus, LUDOVICE, cum tam funestam procellam exciperes, quæ tot, florentissimæque Tuæ Regiaë stirpis genimina excidit, atque eam, quam in Posteris Tuis ominabare, felicitatem tam brevi tempore evertit? Cum Te præsentem tot, ac tam lugendis Tuorum funeribus fisteres? Cum Galliaë totius mœrorem, ac luctum, quæ cladem Tuorum, atque Orbitatem Tuam, suamque dolebat, lugebátque

que intuereris? Magnum Constantiæ Tuæ argumentum, quòd penè senio confectus, vim tamen doloris sustinebas, totque infixis cordi vulneribus, quorum recens semper acerbitas, nondum obductam veterum cicatricem refricabat, Te tamen superstitem, incolumemque servaveris. Majus, & plusquam heroicæ argumentum Constantiæ, quòd Te tam invictum, & calamitate Tua majorem exhibueris; ut tristissima hæc, funestissimaque Tempestas animum Tuum, non dicam obnubere, aut perturbare, sed ne occupare quidem potuerit, quò minùs interea consiliis pro more præesses, Regni negotia expedires, acceptas à militibus Tuis, quæ eo ipso tempore nunciabantur, clades redimeres, iis quæ timebantur, occurreres, omnia denique eadem mentis tranquillitate, & præsentia transigeres, qua prius uti solebas; cum omnia Tibi pro voto cederent, & prospero flatu Fortuna velificaretur? Aut ego vehementer fallor, aut parem animi Constantiam, apud omnem retro antiquitatem frustra quaeremus.

Unum superest, LUDOVICE, argumentum Virtutis, ac Magnitudinis Tuæ. Num eandem, tot calamitatum Victtricem animi firmitatem in supremo Vitæ discrimine præstitisti? At non eandem, sed majorem enimvero, sed maximam, supra quam dici possit, exhibuit. Adè ut Nemo (Tua hic testor, CLEMENS Pontifex Maxime, oracula potius quam verba) ut nemo ex veteris Philosophiæ Sectatoribus, tam magnificè contemptum mortis decantaverit in Scholis, quam Ille fortiter prætulit in arena. Cùm in sinu optatissimæ facis dies felicissimos duceret, morbo corripitur, qui diem Illi supremum denunciat. Qua serenitate, ac tranquillitate fatale nuncium, quo vitâ, Regnòque excedere jubebatur, exceptit? Quo imperterritæ, ac Vultûs habitu, mortem foribus incubantem non paucos dies sustinuit? Qua Pietatis constantiâ Divinis rebus, sibi que ad immortalitatem comparando animum intendit? Qua Providentiâ, & curâ felicitati Populorum

LUDOVICI
MAGNI
Constantia.

Animi Magnitudo.

In morbo,
ac mortis
articulo
LUDOVICI
MAGNI
Constantia.

Pietas,

Providentia.

lorum, ac novo Regi instituendo consuluit Adeò ut viribus integer, vel propediem moriturus, videretur! Quid, quòd Eos, qui tanto vel doloris, vel constantiæ spectaculo aderant, cum à lacrymis temperare non possent, unus qui lugebatur, LUDOVICUS, solari lugentes nitebatur? quin vel ipsos redarguens: *Itàne*, inquit, *me immortalem credidistis?* O voces, quòd mortalitatis inmemores admoneret, immortalitati consecrandas!

Prodeat hìc Alexander, qui acceptum vulnus mortalitatis suæ argumentum interpretanti Philosopho ita succensuit; ut reum mortis damnaverit. Hicne Magnus Ille, quo adeò jactabunda superbit antiquitas? Non ego illum Heroibus adnumerem, qui fortunâ superbiat, sed qui vulgus hominum Virtute transcendat: Hæcne tandem magna Virtus, in tantum efferi felicitate; ut Tibi immortalis videre? In tantum vinci calamitate; ut mortalitati Tuæ irascere? Quàm verè Magnus, LUDOVICE, Qui mortalitatis Tuæ perpetuò memor, ac patiens, immortalitatem in terris Tibi non pateris, nec arroganter tribui, nec amanter optari! *Itàne me credidistis immortalem;* Hæc tandem vera, hæc magna, hæc maxima Virtus, ac Tua, LUDOVICE: quòd à neutra Victus fortuna, imò utriusque Victor, alterius illecebras excelsitate animi supergressus, ne Tibi præesset, evasisti; alterius odia, Constantiâ animi superans, ut Tibi succumberet, coegisti. Adeò ut in utraque superanda HEROEM Te undequaque MAXIMUM comprobaveris.

II.
ORATIO-
NIS
PARS.
LUDOVICUS MA-
GNUS Rex
Magnus in
pace, ac bello.

HACTENUS LUDOVICI laudes, nunc REGIS accipite. REGEM MAXIMUM sese Pace, Bellòque probavit. Quot enim in Heroico Principe pacatæ Virtutes? Quo splendore cultùque fulserunt? Quis satis Regiam verè Prudentiam demiretur? sive delectos publicæ gerendæ rei Administratos, quos singula vix ederent sæcula, contempletur: sive res sapientissimè dispositas, sive easdem fortiter ad exitum;

CO-

coronidémque perductas. Quis integerrimam Æquitatem, dum aut publica Munera partiretur, aut Virtuti erogaret Præmia, aut Supplicia criminibus irrogaret? Quis Magnificentiam Regi Potentissimo parem, seu Reges avitò Regnò extorres exciperet; seu bonas Artes Donariis amplissimis ad omnem laudem excitaret; seu augustas Moles, mansuræque in omnem ætatem Monumenta conderet; seu tandem, Opere, vel Cæsaribus frustra tentato, maria ipsa committeret.

Quid verò bellicas laudes aggrediar, quæ in omnium ore, ac prædicatione versantur? Quæ in Eo rei militaris Scientia, quam suis Ipse experimentis didicit, suis Monumentis edocuit, inventis denique suis ad summam gloriam, culménque perduxit? Quàm mira Fortitudo! Quàm invicta Constantia! Quam Temperantia singularis! Quanta demum Authoritas, quàmque pervagata apud Suos, apud Exteros, apud Hostes!

En vobis, Auditores, paucis expressum, alterum Orationis Caput, uberiùs exponendum, nisi omnem copiam, facultatémque dicendi, argumenti Magnitudo superaret. Parte itaque Tuâ, LUDOVICE, tot Regias laudes prætereo, quæ Te REGEM MAXIMUM prædicant: Majus Tibi gloriæ additamentum fore ratus, si laudator fileat, quàm si jejune, parcèque laudet: Cum præsertim sciam minùs Te delectari in præsentia, quòd REX MAGNUS, quàm quòd MAGNUS VINDEXTORQUE RELIGIONIS extiteris. Tertiam hanc Orationis meæ partem, quæ præcipuè hunc locum decet, expediam.

REGES, ac Principes, qui DEI vices in Terris gerunt, & Vicariam præ se ferunt Supremi Numinis Majestatem, ejusdem honori tuendo, promovendoque, omnem fas est, quam ab Eo acceperere Potestatem, & Authoritatem impendant. Præcipuum hoc Christiani Principis munus. Quid enim vel ad Populorum felicitatem accommodatius, vel ad Imperii securitatem utilius, vel ad nominis immortalitatem excogitari

bas.

I.
In pace: propter maximam Prudentiam in deligendis Ministris, rebus componendis, & ad exitum perducendis; Æquitatem in muneribus distribuendis præmiis, aut supplicii irrogandis:

Magnificentiam in exteris excipendis, Artibus promovendis, Molibus construendis, Maribus committendis.

2. In Bello propter maximam Scientiam rei militaris, Fortitudinem, Authoritatem.

III.
ORATIO.
NIS
PARS.
LUDOVICUS Vindex
glo-Magnus

*Religionis.
Reges DEI
Vicarii.
Gallia Reges
Religionis
Vindices,
ideo appellati
Christianissi-
mi.
LUDOVICUS MA-
GNUS Vin-
dex magnus
in Religione
tuehda, ac
promovenda.*

I.

*Tutatus est
ab Hæresi
Calviniana.*

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

fortiter,

gloriosius possit? Hic tandem veræ Magnitudinis apex: Hæc summa Virtutis: Hoc veræ laudis fastigium; Si magnum Te Religionis vindicem præstes. Præstitere profectò Gloriosissimi Galliarum Reges: atque ità præstitere; ut Christianissimi appellari Pontificiis Litteris promeruerint. Præstitit quàm qui maximè LUDOVICUS Quartus decimus: atque ità præstitit; ut hæreditarium nomen sibi peculiare, ac proprium effecerit. Huc enim præcipuè magnæ mentis curas, cogitationesque convertit; ut Religionem Catholicam tue retur acerrimè, ac pro viribus promoveret. Atque illud in primis cordi fuit; ut toto, quàm latè patet, Regno, ab Errorum, Vitiorumque colluvie, fartam eam, tectamque servaret.

Hinc Calvinianam Hæresim, nescio qua temporum calamitate, in Gallia natam, atque innutritam, atque eò audaciæ provectam; ut in rebellem quandam Rempublicam in Regni gremio coalescere, Tempa erigere, Arces communi re, ac Trium subsequentium Regum conatus eludere visa sit: Unus tandem LUDOVICUS MAGNUS, Religionis amore inflammatus, toto Regno expulit, eliminavit, extinxit. Id verò quàm fortiter præstitit! quàm sapienter! quàm feliciter!

Videbat feralis Hydræ vires, quæ Majoribus suis merum, ac pene vincendi desperationem injecerant. Aggreditur. Intelligebat, in Regiæ tandem Potestatis, atque Aërii detrimentum redundare, si tot Cives è Regno proscriberet. Proscribit. Noverat, desperatos Exules, acriores in se aliquando, ac validiores hostes futuros, Exterorum vires in Galliæ Regnum concituros. Concitent, tumultuentur, insaniant. Acuebant ista, non revocabant Magnum illum utilitatis cujusque, atque dispendii contemptorem animum, cui nihil videbatur augustius, nihil erat optatius, quàm Se, suæque omnia, avitæ Religionis incolumitati, & gloriæ devovere.

Sed

Sed illam ego præcipuè miror Sapienciam, quæ indu-^{sapienter,}
 striam omnem, & curam, omnemque hominum conditionem
 complexa, accommodata singulis consilia, ac mandata expe-
 diebat: eo Severitatis, & Clementiæ temperamento; ut
 nunc amore Principis, ac spe beneficiorum illectos; nunc
 Authoritatis reverentiâ, aut metu poenarum adductos, ad
 Religionis Castra, à quibus defecerant, sponte suâ, ac vo-
 lentes, reverti quodammodo cogeret, ac felici quadam ne-
 cessitate, beatos esse compelleret. Illam sequutus Regi-
 minis normam, qua Supremi Numinis providentia nostros
 feliciter expugnare animos solet: *attingens, ut facer Codex*
loquitur, à fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia
suaviter.

His optimis artibus, sapientissimisque consiliis, adeò ^{feliciter:}
 feliciter confecta res est; Ut vicies centena Calvinianorum
 millia, ab impiæ Hæreseos jugo ad Catholicæ Religionis li-
 bertatem redierint. Pulchrum hoc genus Victoriæ, quæ
 non internecione hostium, sed eorum incolumitate florescit:
 & victos ipsos Victores facit! Triumphum latum, ac No-
 bilem, quem non in servitutum redacti hostes, sed in liberta-
 tem asserti sequuntur, nec gemitibus inimicorum, sed vel
 ipsorum plausibus personat. Dignum Christianissimo Rege,
 dignum LUDOVICO MAGNO triumphum, cui nulla un-
 quam allatura sit finem ætas, ac tota plaudet Æternitas. Tot
 hominum millia, quos ab errore ad veritatem, à superstitione
 ad Fidem revocasti, atque in spem immortalis Beatitudinis, qua
 ceciderant, erexisti, LUDOVICE; non secus, ac dum in
 Terris degeres, eam quam per Te prægustabant felicitatem,
 Tibi referebant acceptam, Tibique veris, ac summis laudi-
 bus gratulabantur; In Cœlesti pariter Regno, ubi tantæ
 Virtutis fructum uberrimum capere Te non immeritò credi-
 mus, immortalem Te auspice, ac Duce, gloriam consequu-
 ti, eam Tibi acceptam referre, Tibique æternis plausibus

M

gra-

gratulari non desinent, ad Tuæ cumulum Beatitatis. Hanc itaque, quam adeptus es laudem, felicissimamque Victoriâ Tuis omnibus bellicis laudibus jure antepones. Ille enim Fortitudinem Tuam, quæ magna est Virtus, ostentant: Hæc Religionis intensissimum studium, atque amorem, Virtutum omnium præstantissimam divinissimamque deprædicat. Illæ Te Maximum Ducem proclamant: Hæc, quod est multò præstantius, MAXIMUM Te RELIGIONIS VINDICEM probat. Nonne vel hac unâ partâ Victoriâ, primus Ipse appellari CHRISTIANISSIMUS merebare?

Et à novis erroribus.

Sed non hoc tantum nomine præclarum adeò cognomentum, nec semel tantummodo; Iterum ac sæpe, ac semper magis, hoc etiam titulo, promeruisti; quòd novis avertendis erroribus, perpetuò vigilem, ac sollicitam curam impenderis; atque iisdem Regiæ Potestatis gladio stirpitis excindendis, ad extremum usque spiritum adlaboraveris: Nec satis duxeris Orthodoxam Fidem ab Hæreseos monstris vindicare; nisi etiam ab infestis Sanctitati vitiiis, ac moribus expurgares.

A Vitiiis,

A Blasphemis.

A singularibus certaminibus.

Olim in Gallia duo potissimum Vitia inoleverant: Effrenis blasphemandi Licentia, & singularium Certaminum furor, utrumque Religioni infensissimum. Alterum Summi Numinis Majestatem rectâ petit, traducit Nomen, Dignitatemque contemnit: Alterum Vindictæ Idolum colit, eique nobilium Victimarum sanguine, & clade litat. Primum apud milites præcipuè invaluerat, quibus quædam videbatur feritatis jactantia, qua se metuendos offerrent, si DEUM ipsum procacibus linguis contemnere auderent. Alterum verò Gallicæ Nobilitati commune erat, quæ velut avitæ gloriæ insigne quoddam venditabat, libidinem ulciscendi: atque honoris culmen se assequutam opinabatur, si addepellendam injuriam, vitam in discrimen adduceret, ac miserimè liberalis, etiam profunderet,

Feret

Feret hos mores Religiosissimus Princeps? Vix legitima ætatem adeptus Regale solium conscendit, statim utrumque deterrimum vitium suis petendum fulminibus censuit. Ardens, & erectus ad sacrilegam ejusmodi licentiam comprimendam, se ipso augustior, totusque ad Regiam Majestatem compositus, ex editiore loco Edictum duplex pronuntiavit: Alterum, quo contumeliosa in DEUM verba execratus, tanti criminis reos, à Majoribus suis damnatos, iterum, & gravioribus pœnis addixit: Alterum, quo singularia certamina detestatus, eos, qui inirent, bonis omnibus mulcandos, mortis supplicio plectendos, atque infames perpetuo habendos decrevit.

O Regnandi primordia Christianissimo Rege dignissima! Quàm bene, Religiosissime Princeps, Authoritatem Regiam statim DEO acceptam refers, totamque ad ejus vindicandas injurias, & reverentiam augendam, convertis! Qui Populorum sensus, cum viderent, hanc primam, atque præcipuam à Te susceptam Christianæ Religionis, & Charitatis curam! Hoc Te magis reverebantur, quod non Tibi, sed DEO reverentiam præstari juberes, & cogeres. Quæ Bonorum Lætitia? Quæ gratulationes? Cum intelligerent, tam festinatò beneficio, à Te servatos incolumes tot nobilissimos Cives, quos vesana illa impiorum certaminum conditio, civili bellò deterior, Patriæ, ac Vitæ eripere crudeliter cæcos consueverat. Qui denique Impiorum metus, ac desperatio? Cum Te inexorabilem Vindicem experirentur, atque omnem sibi ademptam spem impunitatis viderent,

Ut compressa illico obmutuit blasphemandi licentia! Ut statim deserbuit singularium certaminum furor! Tui reverentia effecit; ut blasphema in DEUM ora improbissimi homines premerent; ut splendidis invicem odiis, ac decoro, ut putabant, sæviendi astu Nobiles temperarent.

LUDOVICI
MAGNI
Edictum duplex contra
Blasphemias
& singularia
certamina.

Utramque
Vitium eliminatum.

rare se, ac falli tandem sensere, qui legem credebant, injurias persequi, atque ad eas vindicandas, vanâ quadam honoris specie rapiabantur. Improbati ab omnibus cœpit, quod Ipse improbas; Infames censer, quos Ipse censebas, Sua cuique Vita in pretio est: Nemo illam vindictæ Idolo, sed Patriæ dumtaxat, aut Religioni immolandam existimat. Nunc tandem Matres, suæ foecunditatis fructu latentur, cum sciant; Uni Tibi, ac Religioni servari, quos Illæ genuerint. Tam feliciter cœptis constanter insiste, Princeps Christianissime, aliæque, si quæ supersunt Vitia, eâdem, ut mereris, felicitate persequere.

*Quin & alia
omnia.*

Fecit Perpetuus RELIGIONIS VINDEX. Quo Zelo Domûs DEI succensus, Ædium sacrarum Violatoribus severissimè puniendis instabat? Hanc Unam ob causam irascebatur mitissimus Princeps; Et qui tam facilè injurias, quæ sibi inferebantur, negligere, Magnanimæ Indolis documento consueverat, exorari nunquam potuit, ut iis, quæ sacris Ædibus inferebantur, ignosceret, & aliquando inferentibus parceret. Quid memorem exterminata Veneficia, Luxum coercitum, castigatam Intemperantiam, Desidiam proscriptam? Quid plura? Nihil à Tanto VINDICE omissum, ut Religionem, non ab erroribus tantum, sed etiam à Vitiis sinceram tueretur. Sed nihil etiam prætermisum, ut ejus amorem, & cultum pro viribus promoveret.

*2. Religio-
nem promo-
vit: Provi-
dentiâ, Libe-
ralitate.*

Huc illa spectat singularis Providentia in Pastoribus optimis deligendis, eorumque augendo; ditandoque Censu, quò impensius sanctioris Doctrinæ pabulò, Gregem Sibi creditum pascerent, atque ad omnem virtutem informarent. Huc Tempa trecenta munifico sumptu à fundamentis erecta. Huc invalidis militibus Hospitium magnificentissimè exstructum: Ubi Religione magistrâ secum ipsi decertare sanctioribus præliis astuescerent, ac triumphos beatissimos, atque immortales referrent. Huc Sancyriana Domus, ubi Nobiles

Pietatis

Puellæ

Puellæ ad trecentas Regiis impensis perpetuò alerentur, ac *studio, & Religio- Exemplo.*
 nis alumnae ad ejus normam educarentur. Huc tan-
 dem assiduum illud, atque impensissimum studium, ut Re-
 giam Domum religiosissimis moribus institueret, ac seipsum
 præberet omnium Virtutum exemplar: Cùm sciret ad Regiæ
 Familiæ normam, cæteras dirigi, atque componi, omnes-
 que propemodum Principis moribus vivere.

Sed majore æstuabat promovendæ Religionis ardore, LUDOVICI
 quàm qui posset amplissimis licet Regni sui limitibus contine- MAGNI
 ri. In Anglia, in Hollandia, in Græcia, Syria, Persia, Ar- Studium
 menia, India, Æthiopia, toto denique Orbe terrarum, Ca- promovendæ
 tholicæ Religionis amorem, & cultum, quâ officiis, quâ opi- Religionis
 bus, quâ consilio, quâ Patrocinio, promovere pro viribus,
 atque amplificare contendit. Quàm multa hinc, ne in inen-
 sum excurram, prætereunda mihi, aut differenda sunt, quæ
 integram sibi Panegyrim, vel singula vendicarent?

Hoc tantum dicam, LUDOVICE Rex CHRISTIANIS-
 SIME. Tanto huic, ac penè inenso, quo flagrabas, tuendæ,
 ac promovendæ Religionis studio, referre acceptam debes
 eam, quam in Terris adeptus es, felicitatem, beatissimam-
 que qua frueris, atque æternum frueris in Cœlo: ubi Reli-
 giosissimum, ac verè Christianissimum Regem, MAXIMUM
 RELIGIONIS VINDICEM regnare confidimus.

Illud Tibi de Cœlo providendum superest, ut LUDO-
 VICUS XV. Successor Tuus, Tuis vestigiis inhæreat, Tuas
 Virtutes referat, Tuis adolescat exemplis: Ut Magni Reçto-
 ris curæ respondeat: Ut Ejus etiam præclarissimas Dotes, Re-
 giæ administrationis Prudentiam, Bellicæ Laudis præstantiam,
 omnium Artium scientiam, cæterasque Virtutes amplissimas
 sedulâ imitatione assequatur. Adeò ut, potiori, si fieri potest,
 jure, Ipse etiam LUDOVICUS XV. prædicari aliquando HE-
 ROS MAGNUS, REX MAGNUS, VINDEX MAGNUS
 RELIGIONIS verè Christianissimus possit. Dixi.